

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Ilgesingos sutemos

Keista šiemet bobų vasara – šilta, bet lietinga, ir vietoj apdainuoto auksinio rudens, šnabždančio ir žerinčio, klampoju per tyžtantį, pilku matiniu paviršiumi besidengiantį klevo lapų geltonį, netyčia užmindama dar ir kokį niūkios šilumos pažadintą grybą. Taip ir jauti, kaip žemė žiovauja ir supasi į storą, šiltos lietaus drėgmės, grybų sporų, tuščių vabzdžių kokonėlių, karčiojo kiekio ir barkūnų sėklų pribirusią antklodę.

Sniegas dar toli. Dar negreitai ant sniego lyg dantiraščio rašmenys atsispaus tripirštės paukščių pėdelės ir kačių letenėlių duobutės. Dar negreitai naktis skambės lyg mėlyna katedra. Artėja keistas laikotarpis – ankstyvų sutemų ir lėtai brėkstančio ryto. Laukia atslenkančios ilgos tamsos valandos.

Kai paaštrėja klausia, uoslė, kai prabunda intuicija. Kai ima sapnuotis keisti, ilgesingi sapnai. Kartais ir baisūs, nesuprantami. Glumiantys. Kai dingteli, jog tiesos ir priesakai, kuriais remiesi, yra susapnuoti, netikri. Ir neretai suspaudžia širdį – pasaulis atrodo pridengtas apgaulingu Majos šydu.

Pasaulis toks ir yra. Tikėtis iš jo ko nors kito būtų naivu, ypač krikščioniui, kuris gerai prisimena, kuo šėtonas gundo žmogų: viso pasaulio valdžia ir karalystės yra mano – pagarbink mane, ir aš tau jas atiduosiu. Užtai taip svarbu tikėti tomis paprastomis – kai kas sako, kad nuvalkiotomis – tiesomis. Kurioms suvokti nereikia nei didelio proto, nei ypatingų gabumų, nei meditacijos tris mėnesius mintant vien skėriais ir žolelėmis.

Užtenka tik Dievo malonės, kad suvoktum, ką reiškia priesakai – nemeluok, nevok, nežudyk, negeisk svetimo gero, nepaleistuvauk, nelidyk melagingai, neturėk kitų dievų. Malonė – tai dvasioje nušvintantis spindulys, perveriantis kurčią tamsą ir liudijantis – mano drauge, netikėk, kad naktis tęsis amžinai, ryto aušra jau švinta.

Užtat taip svarbu suvokti sąmonės šviesą ir sprendimo galią, valios ir valingumo esmę, kuri pripildo prasmės kiekvieną mūsų būties valandą. Jina svarbi ne tik tada, kai į žemę nusileidžia ilgesingos ir liūdnos lapkričio sutemos – ir skaisčioje saulės šviesoje reikalinga tai, ką vadiname tiesos spinduliu.

Todėl tegu ir rudens prieblandoje šviečia ir spindi tos paprastos, žmogaus gyvenimo prasmę įkūnijančios tiesos.

efoto.lt nuotr.

Renata Šerelytė

Baltas mėnulis

*baltas baltų mėnulis virš kopų
tokio dar niekada nemačiau
loja lapė ir šitaip susopa
viskas baigias prapuola tačiau*

*gal tiesa kad per šimtmečius lieka
ta vienybės skaidra kai žvelgiau
į mėnulį virš kopų ir nieko
negi nieko nelieka daugiau*

Aidas Marčėnas

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniui „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuviybės puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Ilgesingosios sutemos • 2-as psl. Metų knygų rinkimai. Ilona Ežerinytė. Skiriama Rivai • 3-as psl. Algis Vaškevičius. Trečiasis Kauno architektūros festivalis vėl stebino miestiečius ir svečius • 4-as psl. Astrida Petraitytė. Istorinis liudijimas apie kunigaikščių Radvilų galybę • 6-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė. Keramikos ir akvarelių paroda Salve! • 7-as psl. Ieva Marija Mendeikaitė. Rudeniniai „Chromatics“ atvyko į Vilnių/ Edgar Allan Poe. Vienišas • 8 psl. Kultūros kronika

Kitame numeryje: Konstantino ir Sofijos Čiurlionių takais Vilniuje • Medinių instrumentų festivalis „Medynės“

2019 METŲ KNYGŲ RINKIMAI

PAAUGLIŲ KNYGŲ KATEGORIJA

Ilona Ežerintė

Skiriama Rivai

Ištrauka

„Apysakos siužetas pagrįstas persikėlimo laike principu. Paauglys Dovas su tėvu, talentingu pianistu, iš mūsų laikų patenka į XIX a. pabaigos Lietuvos miestelį, vadinamąjį štetlą. Persikėlimo tikslas – surasti tuomet parašyto ir dar antgamtiskai neužkręsto muzikinio kūrinio rankraštį. Tačiau kitame laike plėtojami ne tik detektyvu dvelkiantys nuotykių, bet ir vyksta tėvo bei sūnaus suartėjimas, prasideda meilės istorija, susipažįstama su tų metų buitimi, aplinka, žydų kultūra ir tradicijomis. Moderni knygos detalė – muzikos intarpai, kurių galima pasiklausyti nuskaičius QR kodą. Kompozitorius – Gediminas Kalinas.” (Kęstutis Urba)

Tai, ką dažniausiai jautė Dovas, buvo galima pavadinti vienu žodžiu – nuobodulys. Viskas – visos dienos, pamokos, namų darbai, tėvai, kambarys, feisbukas, žaidimai, draugų pokštai, net krepšinio treniruotės – buvo pilka. Pilka ir vienoda. Dovas su švelniu liūdesiu prisimindavo vaikystės dienas, kai – visiškai atvirksčiai nei dabar – kiekviena diena buvo pilna džiaugsmo. Ir visai suprantama kodėl: vaiką taip lengva nudžiuginti braškiniu čiulpiuku, ledais su pabarstukais, pigia mašinėle iš prekybos centro... Smagu buvo viskas: maudytis ežere, kepti zefyrus ant laužo, leistis nuo kalniuko su čiuožyne... Pareidavo namo skaidriais ledukais aplipusiom pirštinėm, rankos šlapios, batuose tona sniego, ir mama gerai ištrindavo pamėlusias kojas frontiniu rankšluosčiu, kad greičiau sušiltų...

Dabar iš to žydro rankšluosčio liko tik bespalvė grindų šluostė. Iš spalvotos vaikystės – kasdienybės pilkuma. Kada ji užėjo, koku būdu išliuogė į vidų ir išitaisė, jis negalėtų pasakyti. Žinojo, kad tokia nuotaika susijusi su paauglyste. Juk jiems skaitė pasikaitą mokykloje ir net liepė užsirašyti: „Paauglių smegenys patiria esminę pervarką. Sunku susikaupti, nes nesusiformavusi kaktinė sritis, prefrontalinė smegenų žievė ne iki galo išsivysčiusi, tad sunku valdyti impulsyvumą ir priimti sprendimus, priekinė juostinė smegenų žievė tokia, kad paauglys dar nesuvokia savo elgesio pasekmių ir linkęs kvailai rizikuoti, dėl migdolinio kūno keitimosi sutrikusi elgesio kontrolė, tad paaugliai emociškai nestabilūs.” („Jūs elgiatės kaip psichiniai liginiai”, – sakė lektorius, hipsteris languotu kostiumu, ir jie žvengė susiriesdami. Dabar legaliai galėjo vienas kitą vadinti durniais. Bet ir tai greit pabodo.) Esi va toks, užaugsi, ir praeis. Tik ką keičia žinojimas? Nieko. Dabartis tokia pat nyki kaip vakardiena, rytojūs miglose.

Todėl jis sėdėjo svetainėje susikėlęs kojas ant žurnalinio staliuko ir spoksojo televizorių. Rodė nieko. Dovas perbėgo kelis muzikinius kanalus, bet neužsikabino. Išjungė. Sėdėjo va taip, žiūrėjo priešais save ir galvojo. Na, jis juk galėjo galvoti naudodamasis ta smegenų dalimi, kuri jam dar liko po patiriamos esminės pertvarkos.

Kada imi gyventi SAVO gyvenimą? Jį valdyti? Pats spręsti, kiek miegoti. Kaip leisti atostogas. Nesiklausyti vakaro žinių. Tapti vegetaru. Kitur sutikti Kalėdas. Nesivilkti švarko į senelio jubiliejų. Rūpintis (arba nesirūpinti) pažymiais. Sugalvoti, ką skaityti ir ar skaityti iš viso. Turėti ar neturėti šuns (turėti). Įsiverti maorių auskarą ir pasidaryti mažą 391 tatuiruotę ant kairiojo riešo. Kodėl žmogus negali pats spręsti tokių paprastų dalykų?!

Jis, žinoma, bandė maištauti. Nedaryti to ar ano. Užsisipirti. Tik... „Dovai, bet juk nesunku, – sakydavo mama, – čia tokia smulkmena, kad neverta dėl to pyktis.” Ir jis nusileisdavo. Nesipykdavo. Bent su mama.

Ir vis dėlto Dovo neapleido keistas pojūtis, kad

jis dar nėra visas. Štai jam ką tik suėjo keturiolika, bet jis tebėra sudėtinė savo tėvų gyvenimo dalis. Smarkiai perraugęs embrionas, kurio kūnas jam pačiam nepriklauso (kad ir dėl tatuiruotės). „Savaigtgalį važiuojam į sodybą”, – pranešdavo mama. Ir turėdavo važiuoti, nes na, taip visada buvo, kiek Dovas save pamena. „Penktadienį groju Apvaliojoje salėje”, – informuodavo tėvas, ir buvo savaime suprantama, kad šeima (taigi ir Dovas) ateis paklausti. Kam įdomu, kad kai kas iš tos šeimos pusantros valandos kankinamas Hendeliu.

Tėvas čia buvo svarbiausias. Frederikas Luotas. Jis mėgo pasakoti apie save. Ypač kaip pajuto pašaukimą.

Kai buvo kokių penkerių, mama jį nusivedė į naujametę šventę darbuotojų vaikams. Kol tėveliai ir vaikučiai rateliais čiūžino dėmėtą parketą saloje kaip gruodis aktų salėje, Fredukas, užsiropšęs ant kėdės, nustebusiom akelem žiūrėjo, kaip šokinėja švelnučiai plaktukėliai fortepijono viduriuose. Prie instrumento sėdėjo Kultūros rūmų vaikų šokių kolektyvo „Verpstukai” akompaniatorė, išdžiūvusi moteriškė juoda blizgančia sukni (ties rankogaliais blizgučiai buvo visiškai nusitrynę, bet jis žiūrėjo ne į blizgučius, o į pirštus – ilgi kaulėti pirštai priminė voro kojas permatomais nareliais). O kai šventė baigėsi ir mama niekaip negalėjo rasti kažkur dingusių vaiko pirštinių, Frederikas, jau įbruktas į rudai kashnuotus kailinukus ir amputuriuotas iki nosies storu šalik, nuplumpėjo atgal į tuščią salę ir pirštuku palietė vieną baltą klavišą. Tada vieną juodą. Ir grįžo pas mamą. Frederiku jis buvo pavadintas visai ne Šopeno garbei, bet kai sulaukęs šešerių pasiprašė būti mokomas groti pianinu, jo mama pagalvojo, kad vardas, ko gero, duoda vaikui ne tik gražų garsų sąskambį, bet ir likimą. Taip prasidėjo tėvo kelias į muziką.

Muzika jų namuose turėjo daugiau teisių nei Dovas.

Na, jam bent liko teisė piktintis.

Todėl dabar jis sėdėjo ir pyko, kad yra įveltas į tėvo reikalus, turi kažkur su juo keliauti... Bet jis nenori niekur keliauti. Mielai pagyventų tas tris dienas namie vienas.

Ir apskritai – visa ta tėvo istorija...

Ji prasidėjo tokį balandžio rytą nuo paprasčiausio telefono skambučio.

– Alio? – atsiliepė Frederikas, spausdamas aparatą smakru prie peties ir bandydamas užsisiegti rankogalių sąsagas.

Skambino Vyriausiasis Dirigentas. Ar Fredas negalys prieš koncertą trumpam užsukti į jo kabinetą privataus pokalbio. Atsiradęs svarbus reikalas.

– Be abejo, Maestro, – Frederikas stengėsi kalbėti džiugiai, dirstelėjo į sieninį laikrodį ir pridūrė: – At-

važiuoju, po dvyliktos turėčiau būti Filharmonijoje.

Vyriausiasis Dirigentas buvo VISKAS. Nuo jo malonės priklausė muzikantų užimtumas, laisvadieniai, atlyginimas ir karjera.

Frederikas žinojo nesąs Dirigento numylėtinis, juk rimtų koncertų negaudavo – juo užkaišiodavo visas skyles renginių tolimiesiems miesteliams programose. Kita vertus, Vyriausiasis niekada dar nebuvo jo kvietęs „trumpam užsukti privataus pokalbio”. Nėra ko spėlioti, į gera tai ar į bloga.

Pokalbis buvo trumpas: „Nusprendžiau, kad būtent jūs grosite Didžiajame koncerte. Šiomet pavyko prisikviesti daug įžymių svečių iš užsienio, bet garbė pradėti koncertą suteikiama jums. Tikiuosi, suvokiate atsakomybę? Štai natos, ruoškitės. Neuvilkite klausytojų.”

Vakare Frederikas sėdėjo prie seno pianino savo namuose paskutiniame blokinio daugiabučio aukšte ir godžiai vartė partitūrą. Galų gale! Galų gale išmušė ir jo valanda! Groti Didžiajame koncerte niekada niekam negirdėtą kūrinį – tokia garbė būdavo suteikiama tik didiesiems. Ak, Frederikas savęs tikrai neįvertino. O Vyriausiojo Dirigento, matyt, stebėta, rinktasi ir nuspręsta štai šitaip, kad jis, Frederikas Luotas, gali. Kad gabus. Talentingas. Ir, ką čia slėpti, išvaizdus.

Jau matė afišas, kur riebiu šriftu išspausstas jo vardas.

Bet natos, ak, taip, natos... Frederikas vėl pasiėmė segtuvą. Kompozitoriaus pavardė – Titas Vajeris – jam nieko nesakė, kūrinys buvo paprastas: šešios vienos temos romantinės dainos be žodžių. Žanras būdingas XIX a. pabaigai. Nieko ypatinga.

Frederikas švelniai palietė klavišus...

The image shows a musical score for a piano piece by Titas Vajeris. It consists of five systems of music, each with a treble and bass clef. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like 'mp' and 'rit.'. The title 'Titas Vajeris' is written in the top right corner of the first system.

Kambario sienos ištirpo: dabar jis sėdėjo ant seno marmurinio suoliuko vešliame sode prie kažkokio pastato, kurio matė tik galinę apsamojusią sieną, puoštą tamsžaliu vijoklinio vynvyčio ornamentu, virš galvos susipynusiose šakose giedojo paukštis, viskas aplink virpėjo nuo šviesos, blyksnišios pro tankią lapiją, svaigiai kvepėjo kažkoks sumedėjęs krūmas, pieva priešais buvo nusėta mažyčių rausvų žiedelių, stiprus aromatas, matyt, ir priviliojo vabzdžius, jų buvo begalė ir vis daugėjo... Dabar jau nebesigirdėjo paukščio, viską nustelbė dūzgesys ir užimas. Gal nuo jo, gal nuo alsaus gėlių kvapo ar kaitros Frederikui ėmė svaigti galva...

Fredai? – išgirdo lyg per miegus. Sunkiai atsimerkė, apsidairė – jis gulė ant kilimo, šalia stovi Rasa ir susirūpinusi žvelgia į jį.

Nukelta į 8 psl.

„Sakramento“ erdvė pamažu atsiveria lankytojams.

A. Vaškevičiaus nuotraukos

Trečiasis Kauno architektūros festivalis vėl stebino miestiečius ir svečius

Algis Vaškevičius

Kauno architektūros festivalis (KAFė) yra tarptautinis architektūros projektas, kuris vyksta Kaune kas trejus metus ir pakviečia miestiečius, architektūros profesionalus ir miesto svečius dalyvauti beveik du mėnesius vykstančiame architektūros propagavimo, kūrybos ir edukacijos eksperimente. Šis renginys įdomiai išryškina architektūros įtaką mūsų gyvenimui, jos svarbą visuomenės gerovei bei darniai aplinkai kurti. Tai, kad renginiuose kaskart dalyvauja daugybė žmonių ir ne visiems pavyksta užsiregistruoti į juos dėl vietos stokos rodo, kad visuomenė vis labiau domisi ir pageidauja dalyvauti miestų plėtros procesuose, jai ne vis tiek, kur ir kaip gyvenama.

KAFe festivaliai jau buvo surengti 2013 ir 2016 metais – jie sulaukė didelio ir pozityvaus ne tik profesionalų, bet ir visuomenės dėmesio ir įvertinimo, jų metu įvyko daugiau kaip 50 įvairių su architektūra susijusių renginių, buvo išleista daugiau kaip 10 leidinių. Šiuo metu Kauno architektūros festivalio tema – „Iženklinanti architektūra – kuriant ar griau-nanti miesto tapatybę?“

Jau pats festivalio atidarymo renginys intrigavo daugelį – jo organizatoriai pakvietė į apleistą vieną aukščiausių Kauno miesto centro pastatų – pradėtą ir nebaigtą statyti viešbutį „Britanika“, išties iženklinantį miestą. Visi, kuriems pavyko iš anksto užsiregistruoti į šį renginį galėjo pirmą kartą per trisdešimt metų legaliai išvysti Kauno miesto panoramą, atsiveriančią nuo šio beveik 50 metrų aukščio pastato stogo. Tris dešimtmečius pačiame Kauno centre stūksantis nebaigtas pastatas yra tapęs laikinosios sostinės panoramos dalimi, tačiau tuo pačiu jis yra nepastebimas, o apsilankymas jame – nelegalus.

Festivalio pradžioje šimtai žmonių, nepaisydami išties vėjuoto oro turėjo galimybę aplankyti uždraustąjį 13 aukštų pastatą ir užlipus ant jo stogo atrasti naujus Kauno taškus. Festivalio vadovas architektas Gintaras Balčytis sakė, kad žmonės galėjo pamatyti Kauno panoramą nuo, matyt, aukščiausio pastato, esančio centrinėje miesto dalyje.

„Ekskursijos dalyviai įgijo unikalią patirtį ir nekasdienių išpūdžių, nes dažniausiai žmonės architektūrą jaučia vaikščiodami gatvėmis ir į viską žiūri akių lygyje. Bet tie aukštieji miesto pastatai turi tokių užslėptų architektūrinių sumanymų. Tad pagalvojome, kad 'Britanikos' greitai neliks, todėl reikia sudaryti galimybę pasižiūrėti į miestą būtent nuo šio pastato stogo“, – sakė jis, pabrėžęs, kad ekskursijų metu bus garantuotas dalyvių saugumas. Vienu metu ant „Britanikos“ stogo buvo po 20 žmonių.

Tiek metų riogsantis miesto centre griozdas matomas iš labai toli dėl išskirtinių savo gabaritų. Visą tą laiką šis pastatas viliojo ekstremalių pojūčių mėgėjus, kurie rizikuodami savo gyvybę į jo teritoriją prasibraudavo savavališkai. Vienai bendrovių paskelbus realius planus, kad „Britanika“ bus griau-nama, o jos vietoje atsiras trečdaliu žemesnis viešbutis ir konferencijų centras, „KAFė 2019“ festivalio organizatoriai nusprendė pasinaudoti proga, kol dar griovimo darbai neprasidėjo.

„Miesto plėtra geriausiai matosi į viską žvelgiant iš viršaus. Tą padaryti galima ir nuo Prisikėlimo bažnyčios, tačiau ji yra Naujamiesčio šone, tad iš 'Britanikos' viešbučio atsiveria daug geresni Senamiesčio ir Naujamiesčio vaizdai“, – kalbėjo G. Balčytis.

Pasaulio miestai varžosi dėl galimybės turėti pasaulinio garso architektų sukurta „landmark'ini“ (t.y. iženklinantį) pastatą, kuris būtų kaip miesto simbolis ir įsimintinas. Dažnai specialistai svarsto, ar išpūdingų formų ir

konstrukcijų, dideli, tačiau su aplinka nederantys pastatai yra būtent tai, ko šiandieninė visuomenė laukia ir tikisi iš architektų ir jų užsakovų?

Šiomet KAFė ir kėlė klausimą, ar ta „Landmark“ architektūra gali būti tik stikliniai bokštai, orientuoti vien į tarptautinius vardus, turistus ir verslo interesus, ar išskirtinė architektūra kaip tik turėtų pabrėžti vietovės savastį, būti tikrais miestų ženklais, tačiau tuo pačiu ir darniai papildyti jau esamas urbanistines struktūras.

Vienas iš pagrindinių festivalio renginių – dviejų dienų tarptautinis Architektūros forumas, kuriame žinomi pasaulio architektai, kritikai, istorikai, Lietuvos architektai kvies diskutuoti, kokią įtaką miestams daro šie „ženkliai“ pastatai, ar „ženklia“ architektūra gali būti korektiška ir nedominojanti ir į ką ji orientuota – socialinius miestiečių poreikius ar verslo bei turistų interesus? Šis forumas bus surengtas lapkričio pabaigoje „Žalgirio“ arenos amfiteatre.

Kauno architektūros festivalis kartu su Italijoje, Materos mieste gimusia „Architecture of Shame“ iniciatyva ėmėsi nagrinėti medinės architektūros reikšmę ir svarbą. Tarptautinio bendradarbiavimo rezultatas – renginių ciklas „Mediniai centre [NE]reikalingi“, nagrinėjantis medinę architektūrą centrinėje Kauno miesto dalyje.

Pirmojoje ciklo dalyje vykusiu „Architecture of Shame“ organizuotų dirbtuvių metu dalyviai nagrinėjo medinės architektūros ir gėdos jausmo problemišką ryšį. Antrasis ciklo renginys persikėlė į Materoje vykusį festivalį

„Birthday of Shame“, kur KAFė 2019 pristatė parodą „Wooden Houses [UN]necessary in the Centre“. Trečioji ciklo dalis sugrįžta į Kauną ir kviečia susipažinti su nuveikto darbo rezultatais. Renginyje bus pristatytas specialus medinių pastatų žemėlapis, vyks diskusija ir vakarinė ekskursija, skirta atkreipti dėmesį į medinukų praeitį, dabartį ir galimą ateitį.

Dar viena populiarė ir didelio lankytojų dėmesio susilaukusi iniciatyva – savanoriška architektų, istorikų, menotyryninkų ir entuziastų komandos 2015 metų rudenį sukurta „Ekskursas.“ Gimęs kaip architektūros ekskursijų ciklas, skirtas pažymėti Europos paveldo ženklų suteikimą Kauno tarpukario modernizmo architektūrai, šiandien „Ekskursas“ kviečia į pačius įvairiausių ir netikėčiausių miesto pažinimo nuotykius.

Rudens sezono metu beveik kiekvieną savaitgalį po kelis besidomintys miesto architektūra, istorija pakviečiami su gidais nemokamai aplankyti vienus ar kitus objektus. „Ekskurso“ rengėjų siekis – atkreipti visuomenės dėmesį į unikalius miesto paveldo sluoksnius ir visapusiškai atskleisti jų charakterį, atverti duris į dar nematytas arba rečiau matomas miesto bei pastatų erdves.

Kauno architektūros festivalio KAFė 2019 tema „Iženklinanti architektūra – kuriant ar griau-nanti miesto tapatybę?“ atspindi ir „Ekskurso“ kolektyvo filosofiją, kurioje architektūriniais miesto ženklais ar orientyrais gali tapti bet kuris miesto pastatas, atviras papasakoti savo gyvavimo istoriją, ar tapti pavyzdžiu kitiems. Ir visai nesvarbu, ar tai Centrinis paštas, Žalgirio arena, ar kuklus Žaliakalnio medinukas Dzūkų gatvėje.

Šių „Ekskursų“ metu visi besidomintys gali patekti į pastatus, kurie dažnai visuomenei būna uždari. Čia būna galimybė apsilankyti ir vietose, kurias visi tarytum žino, bet pamato iš kito taško – pavyzdžiui, Eigulių kapines, kur gidas gali papasakoti daug ir netikėtų dalykų apie jų istoriją, čia palaidotus žmones ir kapinių tradicijas.

Šiomet „Ekskursas“ kartu su spalį vykusiu tarptautiniu Kauno kino festivaliu pakvietė aplankyti buvusią dominikonų vienuolyno bažnyčią, kurioje sovietmečiu buvo įrengtas jau seniai neveikiantis kino teatras „Santaka“. Šiomet šios apleistos erdvės vėl pradėtos pritaikyti visuomenės poreikiams – čia įrengta „Sakramento“ erdvė, kurioje jau organizuojami įvairūs renginiai. Festivalio metu besidomintys buvo pakviesti aplankyti šio pastato ir išgirsti labai įdomią jo istoriją.

Nukelta į 8 psl.

Istorinis liudijimas apie kunigaikščių Radvilų galybę

Astrida Petraitytė

Reikšmingas įvykis Lietuvos kultūros ir istorijos lauke – LDK Valdovų rūmuose atidaryta tarptautinė paroda „Radvilos. Kunigaikščių istorija ir paveldas“; jos organizatoriai – Valdovų rūmai ir Varšuvoje gyvenantis kunigaikštis Motiejus Radvila (taip lietuvinamas Maciej Radziwiłł). Sutelkus būrio rengėjų, kuratorių pastangas, eksponatais patalpinus daugybei įvairių šalių institucijų, globojant prezidentui Gitanui Nausėdai, turime galimybę pastudijuoti kunigaikščių Radvilų istoriją, jų veiklos raišką per keletą šimtmečių!

Reikšmingoji, iškalbioji paroda

Paroda iškilmingai atidaryta spalio 10-os vakare, o spaudos konferencija bei speciali ekskursija žurnalistams surengta tos dienos priešpiečių (į profesionalų būrį įsiterpė ir diletantė „Draugo“ kultūros priedo autorė).

Spaudos konferencijoje pasisakė Valdovų rūmų direktorius Vydas Dolinskas, kunigaikštis Motiejus Radvila, parodos kuratoriai Przemysław Mrozowski ir Marijus Uzorka, Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos (parodą šelpusios senais rašytiniais ir spausdintiniais dokumentais, pavyzdžiui, Jono Radvano 1592 m. „Radviliada“, šlovinančia Mikalojų Radvilų Rudajų) vadovas Sigitas Narbutas ir Kultūros tarybos (parėmusios parodą finansiškai) pirmininkė Daina Urbanavičienė.

Sakyta: Radvilų giminėi reikšmingumu, užimtais valstybiniais postais neprilygsta jokia kita didikų giminė nei LDK, nei Abiejų Tautų respublikoje (ATR) – Sapiegos ir Potockiai tik priartėja; be Radvilų nebūtų LDK, be LDK nebūtų Radvilų. Paroda sumąstyta prieš keletą metų, tai ypatingo sudėtingumo projektas – eksponatai išblaškyti po įvairias šalis. Bet štai įvyko – kunigaikščiai Radvilos sugrįžo Vilniun! (Apgailėstaves, jog nekalba lietuviškai, kunigaikštis Motiejus Radvila pažymėjo: MES, LIETUVIAI, esame jų paveldėtojai). Pats varšuviškis kunigaikščių Radvilų palikuonis iš savo privačios kolekcijos šiai parodai skyrė nemažai eksponatų; iš viso jų skolino 40 institucijų iš 7 šalių. Esama eksponatų, kurie nei Lietuvoje, nei Lenkijoje nematyti 400 metų...

Ekskursijos organizuotos dviem paraleliais srautais – lenkiškai (būta ir gausaus svečių būrio iš Lenkijos) ją vedė parodos kuratoriai, lietuviškai –

Radvilų giminės portretų galerija.

A. Petraitytės nuotraukos

Valdovų rūmų vadovas Vydas Dolinskas. Tiesa, nemažas srautas žurnalistų apsupo kunigaikštį Motiejų Radvilą, teiraudamiesi jo asmeninės istorijos, jos ryšio su iškiliois asmenybėmis.

Pradėję nuo didžiulio stendo su Radvilų genealoginiu medžiu bei gobeleno, vaizduojančio kunigaikščio titulo suteikimo Mikalojui Radvilai Juodajam ceremoniją, perėjome šešias temines erdves, aprėpiančias XV–XVIII a. radviliadą. Visos salės („Radvilų didybė“, „Bažnyčia ir konfesijos“ ir kt.) kupinos lobių – giminės portretų, jos galybę įtvirtinančių dokumentų, proginių medalių, veiklos – taip pat ir karinės, prabangos atributų ir pan. Daugybė Radvilų giminės vyrų ėjo kanclerių, maršalkų, vaivadų, kitas aukštas valstybines pareigas, vykdė diplomatinės misijas, buvo Katalikų bažnyčios hierarchai: „gausi ir išsiskojusi kunigaikščių Radvilų giminė, jos atstovams vienu metų užimant kelis svarbiausius valstybinius postus Lietuvoje, buvo faktiškai Lietuvos valdovai“ (iš parodos bukletų). Įstabu, kad tiek aktyvių, istorijon įėjusių moterų nedavė jokia kita giminė – žinoma, pirmiausia minėtina Barbora Radvilaitė, karūnuota Žygimanto Augusto žmona.

Matyt, dažniausiai ir esame girdėję apie tuos Radvilas, kurie pristatomi ekspozicijoje „Giminės

aukso amžius“ – tai pusbroliai Mikalojus Radvila Juodasis ir Mikalojus Radvila Rudasis, pastarojo sesuo Barbora Radvilaitė ir į „fenomeno“ kategoriją išskirtas Radvilos Juodojo sūnus Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis (nukeliavęs į Šventąją Žemę, parašęs „Kelionę į Jeruzalę“, sudaręs itin tikslų LDK žemėlapi; regėjome ir iš Jeruzalės atkeliavusius eksponatus – šio piligrimo Betliejaus Kristaus Gimimo bazilikai dovanotą taure ir kt.). Radvilos Našlaitėlio brolis Jurgis Radvila taip pat išskirtinė figūra – pirmasis Lietuvos kardinolas (netikėtas įrašas parodos kataloge po jo portretu: „Vieno katalikiškosios Reformacijos Lietuvoje iniciatorių <...>“ – įdomu, kas įvardijama „katalikiškąja Reformacija“, tiesiog – katalikiškos konfesijos reformos?).

Tai giminės klestėjimo XVI–XVII a. pirmoje pusėje reprezentantai; XVIII amžiuje, sakyta, tokių gabių atstovų jau nebūta – gal ir Abiejų Tautų respublikos padalijimas bent iš dalies to nuosmukio nulėmėtas.

Pažymėta ir šios giminės santuokų politika, tekinant dukteris, o ir patiems vedant kitų šalių kilmingąsias – Radvilos savo plačiais ryšiais prilygo Europos valdovams. Tai iliustruoja, pavyzdžiui eksponatas iš kunigaikščio Motiejaus Radvilos kolekcijos – Poznanės vietininko Antano Henriko Radvilos žmonos, Prūsijos karaliaus pusseserės Luizos Hohencolern-Radvilienės portretas (1790).

Taip, turtinga, iškalbi paroda, liudijanti LDK (ir ATR) šimtmečius, verta detalesnio išsiūrijimo.

Poleminės ekskursantės pastabos

Buvo proga įvertinti, kad mūsų gidas parodai suteikė nemažai subjektyvių (asmeninių?) akcentų, kurie – paradoksalu – nėra tokie ryškūs mums išdailintuose bukleteliuose, kurių teksto autorius yra pats Dolinskas. Štai ir parodos buklete, ir Valdovų rūmų internetiniame puslapyje pristatant parodą sakoma:

„II salėje, pavadintoje ‘Giminės aukso amžius’, trimis temomis – „Juodasis ir Rudasis“, „Barbora Radvilaitė“, „Našlaitėlio fenomenas“ – pristatoma, matyt, žymiausia ir įtakingiausia laikytina XVI a. kunigaikščių Radvilų karta bei iškiliausi jos atstovai – imperijos kunigaikščiais tapę pusbroliai Mikalojus Radvila Juodasis ir Mikalojus Radvila Rudasis bei nacionaline legenda virtusi Lietuvos didžioji kunigaikštienė ir Lenkijos karalienė Barbora Radvilaitė, paskutiniojo Gedimainaičio-Jogailaičio Lenkijos ir Lietuvos soste Žygimanto Augusto žmona. Tačiau ekspozicijoje pabrėžiama, kad per visą XVI a. iš Radvilų giminės kilo itin žymūs Lietuvos valstybininkai: nuo Lietuvos kanclerio ir Vilniaus vaivados Mikalojaus Radvilos, kuris pirmasis jau 1518 m. gavo kunigaikščio titulą, iki Lietuvos didžiojo maršalkos ir

Kunigaikštis Motiejus Radvila (Maciej Radziwiłł) žurnalistų apsuptyje

Nukelta į 5 psl.

Atkelta iš 4 psl.

Vilniaus vaivados Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio – garsaus valstybininko ir diplomato, labai išsilavinusio meno ir mokslo mecenato, piligrimo ir rašytojo.”*

Tuo tarpu gidas ekskursantams ne kartą akcentavo: reikšmingiausias giminės atstovas – Radvila Našlaitėlis. Kadangi ligšiol kaip žymiausias žinojau Mikalojų Juodąjį ir Mikalojų Rudąjį, teiravausi tarp ekskursantų buvusio Sigito Narbuto, ar su tokiu vertinimu sutinkas? Atsakyta: „ne”, nors tuoj ir išlyga padaryta: kai kuriose srityse Našlaitėlis yra labiau pasižymėjęs.

Suprantama, kad katalikiškajai Lietuvai (ir Lenkijai) ypač svarbūs katalikybę stiprinę, jos idėjas skleidę giminės atstovai. Vis dėlto, regis, „statusas įpareigotų” ne tik pripažinti asmeniškai svetimus istorinius procesus, bet ir – suvokti jų reikšmę.

Štai mūsų ekskursijos vadovas Dolinskas gan išsamiai pristatęs pirmąją konfesinę erdvę su Radvilos Našlaitėlio relikvijomis, kardinolo Jurgio Radvilos portretu ir pan., kitoje salėje mūsų žvilgsnius kreipė į vieną jos pusę – „Pompa funebris”, laidotuvių tradicijų atspindžius... Tik jau ketinant pereiti į naują teminę erdvę užklaustas (taip, niekadėjos šių eilučių autorės): „O kur evangelišku bažnyčių kūrimas?” (būtent taip XVI a. savo konfesinę tapatybę manifestavo Mikalojus Radvila Juodasis, vėliau ir Rudasis) – atsigrežė ir mus atgrežė į kitą šios salės pusę, kurioje pristatomi „Reformacijos lyderiai”...

Nors ši ekspozicija jokiais spalviniais akcentais nekrinta į akis, vienintelis blizgesys – sidabro bažnytiniai indai, bet mūsų gidas jau entuziastingai prisiminė istorinius eksponatus: 1563 m. Brastos Bibliją lenkų kalba – Radvilos Juodojo išleistą savo spaustuvėje, šalia jos eksponuojamą XVII a. vidurio lietuviškąją „Knygą Nobažnystės krikščioniškos”...

O štai vienos iš ekskursančių klausimas apie pirmą ir draudžiamų knygų sąrašą įtrauktą LDK leidinių gido liko nesuprastas – patarta teirautis Sigito Narbuto... Jei rengiant Radviloms skirtą parodą sugebėta „neatrasti” šio istorinio fakto, panašu, kad ne tik natūraliai iškeliamą katalikybės reikšmę Lietuvai (ir Lenkijai), bet ir galingo XVI a. konfesinio judėjimo, sužadinto pirmiausia Mikalojaus Radvilos Juodojo, palaikyto ir tęsto kitų šios giminės atstovų, atžvilgiu užimama pozicija: ignoramus et ignorabimus. (Štai protestantizmo Lietuvoje tyrėjos Dainoros Pociūtės – įtvirtinusios pavardės formą „Radvilas” – liudijimas: „Radvilas Juodasis tapo pirmuoju draudžiamu lietuviu visuotiniame Index librorum prohibitorum sąraše”.** Tos „garbės” 1559 m. jis pelnė už 1556

Radvilos Juodojo išleista Brastos Biblija

Radvilos Našlaitėlio katalikiškieji eksponatai

m. Karaliaučiuje lotynų kalba publikuotą – netrukus pasirodžiusį ir vokiškai, ir lenkiškai – leidinį *Due Epistolae* („Du laišakai”). Tai aštri kunigaikščio polemika su popiežiaus nuncijumi

Luigi Lippomanu, toli gražu ne „kaprizingas purkštavimas”: „Apie penkiolika metų (iki mirties 1565 m.) trukęs Juodojo protestantiškas gyvenimas radikaliai pakeitė LDK kultūros ir krikščioniškojo sąmoningumo padėtį. Lietuvoje jis įkūrė nepriklausomą reformuotą Bažnyčią, pradėjo nebenutrūkstamą Lietuvos spaudos ir knygų istoriją, formavo ir grindė Lietuvos evangeliškos doktrinos kryptį.”***)

Turbūt nei protestantiškojo judėjimo Lietuvoje tyrėjai, nei patys protestantai neketina neigti kontrreformacijos pergalės, Reformacijos veikėjų palikuonių konversijos į katalikybę ar reikšmingo ne vieno Radvilos vaidmens tvirtinant Romos katalikų bažnyčios garbę, bet tokios parodos rengėjų pastangos galingą evangeliškos radviliados (Bažnyčios atnaujinimo) puslapį nustumti į (gal paklydimų?) pakraštį neatrodo orientuotos į istorinių objektyvumą.

Mano galva, konfesinius aspektus pristatanti ekspozicija turėtų prasidėti būtent nuo Mikalojaus Juodojo Evangeliškos bažnyčios kūrimo, to ir chronologinis principas reikalautų – Reformacijos „kampelis” po Radvilos Našlaitėlio, kardinolo Jur-

gio Radvilos katalikiškosios apoteozės, matyt, turi liudyti šio europinio XVI amžiaus judėjimo nereikšmingumą, „periferiškumą”...

Beje, pusbroliai Mikalojus Radvila Juodasis ir Mikalojus Radvila Rudasis buvo „atskalūnai” – ir į jų palikuonis žvelgiant – ko gero, ne tik konfesiniu klausimu. Pristatant parodą, aptakiai minėtos šios giminės pastangos saugoti „valstybingumą” – neatskleidžiant, ar turimas galvoje LDK suverenumas, ar – Abiejų Tautų respublikos vientisumas... Bet štai kunigaikščio Motiejaus Radvilos per spaudos konferenciją žurnalistams padalintoje kalboje – žadėtoje sakyti per vakaro iškilmes – kiek atviriau: „Mikalojus Juodasis ir Mikalojus Rudasis nebuvo visiškos unijos su Karūna šalininkai, tačiau suvokė, jog Didžioji Kunigaikštystė be lenkų paramos gali neišlikti ir neatsilaikyti prieš pavojų iš Rytų. Nebuvo jiedu lenkų priešai – abiejų žmonos buvo lenkės, kasdien vartojo lenkų kalbą. Mikalojus Juodasis mirė nesulaukęs Unijos pasirašymo dienos. Mikalojus Rudasis buvo įtakingiausias lietuvis, kuris akto nepasirašė. Tai reiškė didžiulę pilietinę drąsą, nes karalius grasino Mikalojui turto konfiskavimu”...

*

Didingajai kunigaikščių Radvilų giminei, o ir ilgaamžei LDK istorijai skirta paroda veiks iki 2020 01 12. Ji bus lydima įvairių ją „ilustruojančių” renginių: edukacinių užsiėmimų, paskaitų ir pan.

*<https://www.valdovurumai.lt/lankytojams/parodos/radvilos-kunigaiksciu-istorija-ir-paveldas>

** „Du laišakai. Popiežiaus nuncijaus Luigi Lippomano ir kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo polemika (1556)”. – Parengė Dainora Pociūtė. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2015; p. 48

*** *ibid*, p. 33

Vydas Dolinskas pristato Lietuvos didžiojo maršalkos Stanislovo Kazimiero Radvilos užsąkytą gobeleną „Apolonas ir Dafnė”

Keramikos ir akvarelių paroda *Salve!*

Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė

„Ši paroda Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje – man yra stiprus atsivėrimas prieš jus“, – per parodos atidarymą kalbėjo keramikas, parodos autorius ir kuratorius Tomas J. Daunora Gobis. – Tai pirmas šūvis grįžtant prie stambesnių formų. Kaip autorius ir parodos kuratorius sakau: Labas – Salve!“. Kaip pasiveikimas susipažįstant – tinka ir eksponatams.

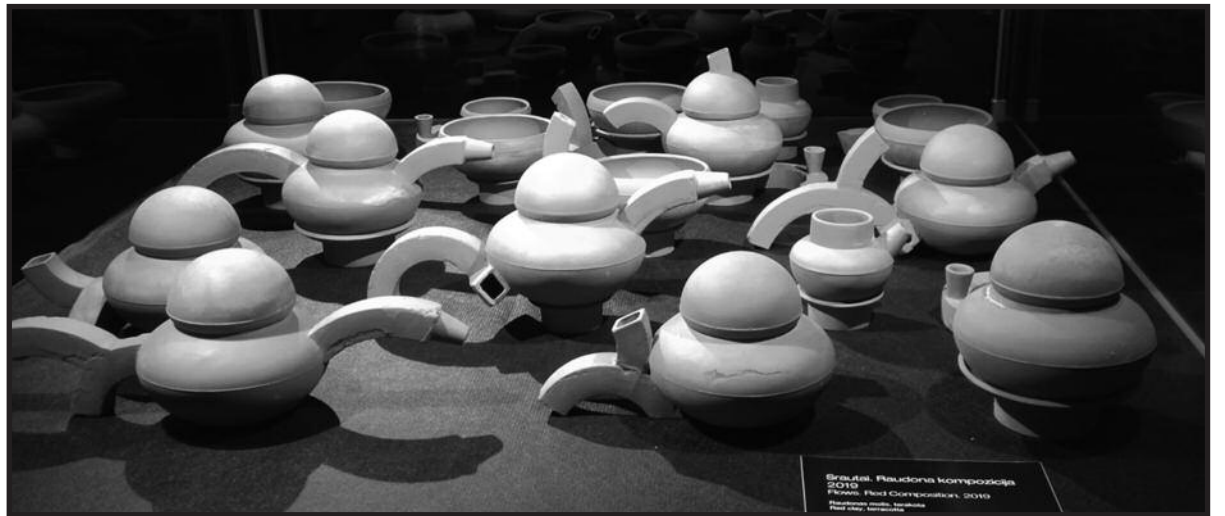
Kaip atsvarą keramikai autorius pirmą kartą plačiau rodo ir didesnio formato, ir miniatiūrinės akvarelės darbus. Šiuose horizontalaus paveiksluose dominuoja atvirų, pagrindinių gamtos spektro spalvų kompozicijos. Persidengiant plačioms ir ilgoms linijoms atsiranda naujų spalvinių derinių ir ornamentinių kompozicijų. Kiekvieno tokio darbo parašėje yra trumpas tiesioginis kalbos tarsi kasdieniško (gal nereikšmingo) pokalbio fragmentas.

Visa keramikos ir akvarelės paroda sumanyta kaip vientisas darbas siekiant sukurti žiūrovui tam tikrą jausminę aplinką ir sukelti savus išgyvenimus. Parodą autorius dedikuoja savo mamai keramikai Danutei Gobytei - Daunorienei (1931–2002), kartu pristatydamas jos 1997 m. sukurtą kompoziciją *Dvi dekoratyvinės formos*.

Artimųjų įtaka. „Kiek man kas padarė įtakos? Mamos pavardę rašau kaip savo antrąją – nuo jos tėvo Jurgio Gobio. (Jis buvo Vilniaus geležinkelio stoties viršininko pavaduotojas, Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) narys, kuris buvo kagėbistų kalintas išvežtas ir nužudytas Nižnij Novgodore (buv. Gorkyje) kartu su kitais antisovietinio pasipriešinimo organizacijos LAF, Vilniaus karinio štabo vadovybės nariais. (Buvo sušaudyti: Lietuvos LAF vadas mjr. Vytautas Bulvičius, kpt. Juozas Kilius, lt. Juozas Radzevičius, lt. Leonas Žemkalnis, Vilniaus geležinkelio stoties viršininko pavaduotojas Jurgis Gobis, advokatas Aleksas Kamantauskas, mokytojai Stasys Mockaitis ir Antanas Skripkauskas). Visa tai radau KGB archyvuose“.

2011 m., paskelbtas Laisvės gynimo ir didžiųjų netekčių atminimo metais, paskutinį Advento sekmadienį Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovėje buvo paminėtos 70-osios jų nužudymo metinės.

Kitų asmenybių įtaka. Leo Kokle – estas, labai gilus, minimalizmo atstovas, Egidijus Daumantas – Čiurlionio meno mokyklos mokytojas, netekęs regėjimo, perdavė patirtį formulėm, neturintis kompromisinio varianto nuo 1989 m. Peteris Martinsons, žymiausias tarptautinio Baltijos šalių keramikos – architektų simpoziumo dalyvis; Romualdas Budrys (beje, be visų titulų pirmiausia baigęs keramikos

Tomo J. Daunoros Gobio „Srautai. Raudona kompozicija“ (raudonas molis, terakota, 2019 m.).

Laimutės Vasiliauskaitės Rožukienės nuotr.

specialybę), jis ir lėmė šios parodos atsiradimą čia, sakęs, kad mes per mažai rodom tekstilės ir keramikos.

Autentiškas pasaulio vaizdas (atsiribojimo nuo kolektyvinio mentaliteto svarba), dvasinės tapatumo paieškos, baltų mitų ir istorijos idėja. Terakotinės detalės laužyta ir trūkinėjančia linija brėžia erdvinį kontūrą. Jis yra ir jungiantis, ir skiriantis atskiras parodos dalis molinių segmentų konstruktas. Tam tikros konstrukto dalys yra autoriaus, kartu ir degimo liepsnos labiau dekoruotos, taip sudarydamos atskirų kūrinių išpūdį. O kitos dalys yra kaip ritminis foninis kontekstas mažesniems keramikos objektams.

Rodomi ir funkcionalių keramikos daiktų (arbatinių) skulptūriniai prototipai, kurie turėtų priminti profaniškos būties trivialumą. Tačiau ir juose matyti monumentalūs, architektoniški tūriai, kurių vaizdo visuma maksimaliai apibendrinama. Autoriui svarbi konstruktyvi, lakoniška vaizdo struktūra, kompaktiški siluetai, santūri žemės spalvų gama (darbai neglazūruoti), suteikianti kūriniams archainės įtaigos ir pirmapradžio rūstumo, kuri pagyvina ir atsitiktinės faktūros. Kūryboje siekiama įprasinti pasaulėvaizdžio autentiškumą, keliamos dvasinio tapatumo problemos, deklaruojama individualistinės autonomijos.

Tomas J. Daunora Gobis (1965 m.) gimė, gyvena ir dirba Vilniuje. Vilniaus dailės akademijoje studijavo keramiką, įgijo magistro laipsnį. Šiuo metu jis vadovauja Vilniaus dailės akademijos Kūrybinės keramikos centrui. Taip pat yra kultūros iniciatyvinės grupės *Kvadratas* vadovas. Dalyvavo tarptautiniuose simpoziumuose ir seminaruose Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Danijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Gruzijoje ir kt. Surengė per 10 personalinių parodų ir dalyvavo daugiau nei 20 grupių parodų.

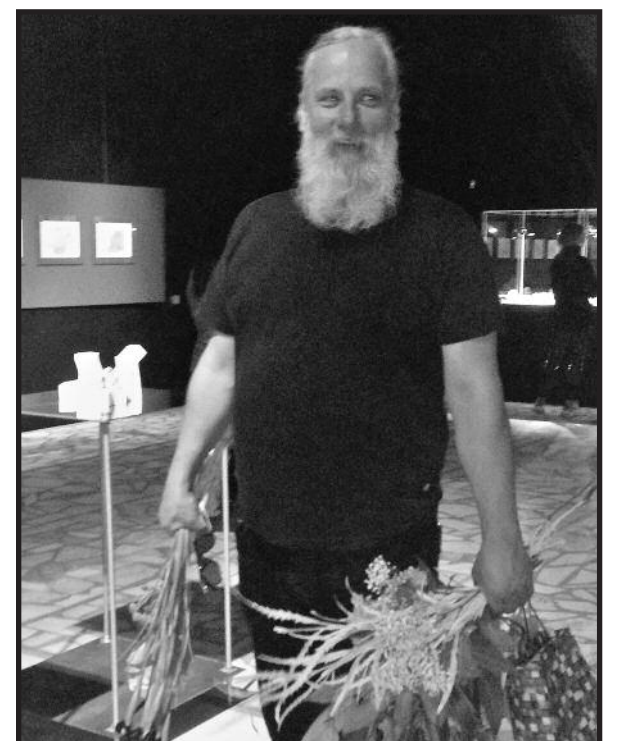

Keramikės Danutės Gobytės-Daunorienės (1931–2002) 1997 m. sukurta kompozicija „Dvi dekoratyvinės formos.“

Jis priklauso menininkų kartai, kuriai svarbu autentiškas pasaulio vaizdas ir dvasinės tapatybės paieškos. Jo požiūrį į pasaulį įkvėpė bandymai integruoti archetipinius įvaizdžius į šiuolaikinį žmonių pasaulį, mitinės istorinės žmonijos praeities paieškos. Jo meninis mąstymas pasižymi minimalistiniu nuosaikumu. Konstruktyvios, architektūrinės struktūros, kompaktiškas siluetai ir rezervuota spalvų gama asocijuojasi su pirmąkart (dailių faktūrų ir dekoratyvinių raštų tinklo) kruopštumu. Jis kartais eksperimentuoja: jungia kaulo porcelianą ir stiklą (naujomis idėjomis išreikšti plastinės kalbos būdas). Jam vienodai svarbu objektų dizainas, meninė vertė, forma ir kompozicija.

Tomo J. Daunoros „Toliai“ (kaulo porcelianas, bespalvė glazūra, 2017)

Keramikas Tomas J. Daunora Gobis

Rudeniniai „Chromatics“ atvyko į Vilnių

Ieva Marija Mendeikaitė

Neseniai savo muzikinį turą pradėjusi grupė „Chromatics“ šį rudenį atvažiavo ir į Lietuvą. Menų fabrike „Loftas“ įvyko pirmasis ir kol kas vienintelis grupės koncertas Baltijos šalyse. Grupė „Chromatics“ gerai žinoma dėl kelių savo dainų, ypač dėl vienos iš savo žymiausių – „Shadow“, kuri skambėjo legendiniame Davido Lyncho seriale „Twin Peaks“. „Gossip Girl“, „Mr. Robot“, „Parenthood“, „Revenge“, „Riverdale“, „13 Reasons Why“ – jeigu šie pavadinimai jums girdėti, tai tik keli serialai, kuriuose skamba „Chromatics“ muzika.

Visgi tie, kuriems ši grupė nėra gerai pažįstama, su ja gali susipažinti ne tik nuėję į koncertą. „Chromatics“ – amerikiečių elektroninės muzikos grupė iš Portlando, Oregono, susikūrusi 2001 metais. Šią grupę sudaro Ruth Radelet (vokalas, gitara, sintezatorius), Adam Miller (gitara, vokoderis), Nat Walker (būgnai, sintezatorius) bei Johnny Jewel (prodiuseris, grojantis daugybę įvairių instrumentų). Nors grupės pagrindinis amplua buvo apibūdinamas kaip „triukšmingas“ ir „chaotiškas“ punk ir lo-fi garsų kratinys, po daugybės dainų eiliškumo, garso skambesio keitimų grupės stilius persigrupavo į daugiau Italų disco įtakos veikiamą muzikinį žanrą.

Trečiasis grupės albumas „Night Drive“ buvo pripažintas daugybės kritikų, taip pat kaip ir ketvirtasis grupės albumas „Kill for Love“, išleistas 2012 metais. 2013 metais „Chromatics“ buvo pakviesti paties Karlo Lagerfeldo groti per mados namų „Chanel“ pavasario kolekcijos pristatymą Paryžiuje, kurioje pasirodžius gražiausiems mados namų drabužiams grupės foninė muzika padėjo kurti tykią, ramią, melancholiškos svajonės nuotaiką.

Giliai romantiška, kinematografinė, kažkur kitoje planetoje skambanti muzika yra būtent tai, ką savo klausytojui nori perduoti amerikiečių grupė „Chromatics“. Paklausus grupės prodiuserio Johnny Jewelio apie grupės dainų kūrybinį procesą, Johnny atsakė, kad: „[kurdamas] aš dažniausiai įrašau nuo septynių iki dešimties įrašų idėjų, neturėdamas jokio konkretaus plano, kur šie įrašai atsidurs ateityje. Po to atsukdamas kasetes, randu kitą garsą, kitą instrumentą ar vokalą, su kuriuo tą įrašą noriu susieti, ir šį procesą tiesiog kartoju tol, kol gaunu norimą rezultatą. Tuomet galbūt po kokio mėnesio ar dviejų, galbūt net šešių, grįžtu prie šių sumiksuotų įrašų ir neprisimindamas to, ką įrašymo metu apie juos galvojau, bandau juos iššifruoti, interpretuoti. [...] Tai tiesiog nesibaigiantis įrašėjimo ir miksavimo procesas, atleiskite, bet būtent taip aš manau – muzikos dėlionė turi būti dėliojama.“

Ne paslaptis, kad grupės „Chromatics“ prodiuseris taip pat yra labai produktyvi

„Chromatics“ vokalistė Ruth Radelet

asmenybė – paklausus, kas išlaiko tokį vadybininko ryžtą ir motyvaciją, atsakymas – savikritika. „Keliu sau labai aukštus reikalavimus ir visuomet noriu padaryti geriau negu buvau padaręs prieš tai. Niekada netapšnojau sau per petį ir negiriu savęs, netgi po pasirodymo visuomet matau tai, ką tuo metu galėjau padaryti geriau. Stengiuosi visuomet žiūrėti į pačios muzikinės idėjos tyrumą, pabandyti tą tyrumą kaip įmanoma geriau „sugauti“ ir pateikti dainoje, čia jau mano kaip prodiuserio savybė. Bet dirbu tol, kol išeina taip, kaip buvo norėta iš pradžių. Kartais teisingas kelias gali būti sunkus, o dalis mano įrašų gali būti laikomi nesėkmingais gyvo pasirodymo metu.“

Paklausus pagrindinio grupės vokalo Ruth Radelet apie tai, kaip ji jaučiasi vykdamą į turus su grupe, kurioje daugiau merginų nėra, Ruth atsako: „Aš visuomet svajodavau apie keliones aplink pasaulį, bet prieš joms prasidedant aš niekuomet neįsivaizduodavau, kokios jos turėtų būti. Kelionių turuose tikrai yra daugiau darbo ir streso nei vakarėlių, nors kai kurie žmonės galvoja priešingai. Tokios kelionės suteikia labai daug, supranti, kiek skirtingų pasaulio vietų pamatei, kiek sutikai skirtingų žmonių, nuostabu yra turėti galimybę prie to prisidėti, nebūnant tiesiog turistu. O kiti grupės nariai nėra tipiniai vaikinai, kuriuos įsivaizduoja žmonės. Stengiamės kuo daugiau kartu dirbti ir tokios kelionės yra viena iš nedaugelio galimybių visiems kartu susitikti ir gerai praleisti laiką.“

Vienintelis toks grupės pasirodymas Lietuvoje įvyko visai neseniai, o nespėjusiems pamatyti jo čia, per ateinančius mėnesius dar bus galimybė juos išvysti Varšuvoje, Vienoje, Paryžiuje, Londone, Dubline, Amsterdame ir daugybėje kitų Europos miestų. Nepraleiskit!

„Chromatics“ seriale „Twin Peaks“

EDGAR ALLAN POE

VIENIŠAS

Einu į prieblandą rudens,

Daug kam keistokas nuo mažens:

Draugų turėdavau, tačiau

Jaučiaus vienišius, nes mačiau

Ne jų akim, ne jų ūpu

Svaigau, nes gundantis tabu –

Paslaptingumas, nežinia –

Jau vaiką pavergė mane.

Ir aš prigludavau prie tos

Versmės, vaizduotėj aptiktos –

Šaltinio, gundančiai svaigaus –

Iš pragaro ir iš dangaus.

Ir viskas paslaptim man tapo:

Ji tryško net iš klevo lapo,

Spalvingai padegto rudens;

Iš švendruos atspindų vandens

Save sapnuojančių lelijų,

Iš blyksnių žaibo kalavijų;

Nors ypač, būdavo, baisies

Giedroj nelaukto debesies –

Taip panašaus į veidą vyro,

Bet demono! O gal vampyro?..

Vertė Algimantas Zeikus

Skiriama Rivai

Atkelta iš 2 psl.

Matyt, prisnūdau... – bandė nusišypsoti Frederikas, bet neįtikėtina, atėjęs iš sapno, vis dar laikė jį surakinęs.

Prastai jautiesi?

Ne, ne, viskas gerai. Trumpam priguliuo. Jau keliuosi. Eisiu, truputį pasivaikščiotsiu parkelyje. Gal per ilgai žiūrėjau natas, akys apraibo.

Galva vis dar svaigo ir sunku buvo išlaikyti pusiausvyrą.

Drėgnas vakaro vėjas Frederiką kiek prablaivė. Melodija, įkyriai dūzgusi ausyse, aptilo, ir jis jau galėjo girdėti savo mintis. Tai kas gi atsitiko ten, namuose? Jis buvo praradęs sąmonę ar tik prisnūdes? Bet kodėl? Kaip? Pamena, sėdo prie pianino, o paskui... į galvą lindo vien gąsdinančios mintys – jis susirgo ar kraustosi iš proto? „Turiu mažiau dirbti, sveikai maitintis ir sportuoti“, – davęs sau tokius įžadus Frederikas aprimo ir toliau žingsniavo jau galvodamas, kaip atnaujins vakarinius bėgiojimus, ryt pat važiuos ir nusipirks patogius sportinius batelius. Apsisprendęs keisti gyvenimo būdą pasijuto taip, lyg jau išties būtų pasportavęs. Ir grįžo namo beveik ramus.

Prabėgo kokios keturios dienos, pilnos reikalų: buvo keli grojimai dulkėtose provincijos mokyklų salėse išderintais pianiniais, muzikos pamokos Konservatorijoje, automobilio remontas (apie sportbačius pagalvos vėliau), privalomai pietūs uošvių namuose... Prisėsti prie instrumento nebuvo kada. Rasa kartą paklausė, kaipgi tas Vyriausiojo Dirigento duotasis kūriny, ar vertas dėmesio, bet Frederikas kažką numykė jau bėgdamas pro duris, ir tiek. Jam šiandien koncertas sostinėje.

Tą vakarą namie buvo tylu ir ramu: Dovas dar negrižęs iš treniruotės, Frederikas parašė žinutę stovįs transporto spūstyje kažkur ties Jonava, mergaitė, kuri lankė privačias anglų kalbos pamokas, pranešė neateisianti, ir Rasa prisėdo prie pianino. Tam retai benutaikydavo laiko nuo pareigų sutirštėjusioje kasdienybėje, bet šiandien kažkodėl apėmė nenumaldomas noras pagroti. Ji sėdėjo, pirštais švelniai liesdama klavišus, ir liejo svajingas jaunystės melodijas... Širdy sukilo kažkoks graudus ilgesys, norėjosi groti ir groti, ir Rasa, žvilgtelėjusi į atverstas Frederiko natas, ėmė rinkti eilutę po eilutės...

Iš po klavišų sklido magiška muzika, – regis, kambarys prisipildė rožinės prieblandos, oras aplink ėmė virpėti, iš kažkur nešdamas svaigiai saldų aromata... Paskui melodija kažkaip savaime pradėjo greitėti, kvapas stiprėjo, po akis mirgėdami bėgo vaizdai – jų nebeįmanoma buvo įžiūrėti ir groti liautis taip pat neįmanoma – pirštai, regis, patys šokinėjo klavišais – juodais, baltais, juodais, baltais...

Kauno architektūros festivalis

Atkelta iš 3 psl.

Nauja „Sakramento“ erdvė visuomenei buvo atidaryta prieš kelis mėnesius, o idėja prikelti ją naujam gyvenimui grupei entuziastų kilo pernai gruodį. Per tą laiką nedideliame kilniai misijai susivienijusių kauniečių būreliui pavyko nemažai padaryti, o iš privačių asmenų ir bendrovių paaukota suma sudarė 12 865 eurų, iš kurių didžioji dalis surinkta Kauno rotušėje vykusio labdaros renginio metu.

„Bažnyčios pastatas yra labai apleistas, jo fasadas, kurį kasdien mato šimtai kauniečių ir miesto svečių – avarinės būklės. Tačiau mes ryžomės netradiciniam sprendimui – pradėti gaivinti bažnyčios pastatą per veiklą. Manom, jei ši vieta taps visų miestiečių traukos centru, ji atkreips tiek miesto, tiek valstybės dėmesį ir fasado sutvarkymui bus surasta lėšų“, – sakė Kauno senamiesčio draugijos valdybos pirmininkas Minvydas Znaidauskas.

Šios bažnyčios istorija yra tokia pat tragiška, kaip daugumos sovietmečiu uždarytų ir išniekintų šventovių. Religinė veikla joje buvo nutraukta 1949 metais, o 1963-aisiais Švč. Sakramento bažnyčios pastatą, galimai dėl itin patogios vietos miesto centre, nuspręsta pa-

versti kino sale. Pastate įrengta antrojo aukšto perdanga, laiptai, deja, visas sakralus vidaus interjeras negrižtamai sunaikintas.

Laimė, to meto paveldosaugininkų pastangomis pavyko išsaugoti vertingą Juozo Mikėno ir Boleslovo Motūzos 1933 m. fasade sukurtą akmeninę Jėzaus Kristaus mozaiką, kuri jau tapo šios bažnyčios skiriamuoju ženklu. Sovietmečiu mozaika buvo paslėpta po mediniu dangčiu. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1990 m. bažnyčia sugražinta tikintiesiems, atkurta ir mozaika.

„Dabar jaučiamas visuomenės susidomėjimas architektūriniais procesais, įvairūs projektai sulaukia paklausimų, protestų. Šių metų tema tikrai įdomi, ir norime festivaliu parodyti, kad miestą kuria ne tik architektai, bet labai daug įvairių žmonių, tarp jų ir miesto gyventojai, su kuriais reikia derinti projektus, nors nebūtinai paprastų žmonių vizijos sutampa su miesto architektų vizija“, – apie šių metų „KAFė 2019“ festivalio temą kalbėjo G. Balčytis.

„Britaniką“ iš vidaus daugelis lankytojų pamatė pirmą kartą

Kultūros kronika

Lėlių teatrų festivalyje „pUp.pet“ Kijeve buvo parodytas „Teatro istorijų“ spektaklis „Spąstai“. Žiūrovai susidomėję sekė pasakojimą apie kasdienybės mums spendžiamus spąstus: situacijas, į kurias dažnai pakliūvame to nenorėdami, pamažu, nepastebimai. Apie mūsų kasdienes patirtis, iliuzijas, išdavystes, nuvilliančią realybę, prie kurios prisitaikyti gali padėti vis naujos kaukės. Istorija sužavėjo žiūrovus savo novatorišku pasakojimu, įsisenėjusių lėlių teatro stereotipų atsisakymu. Ją suvaidinusias Jūratę Trimakaitę ir Kristiną Mauruševičiūtę žiūrovai sutiko ypatingai šiltais.

Spalio 6 d. 25-tajame šiuolaikinės muzikos festivalyje „Kontrastai“ Lvove skambėjo išskirtinai lietuvių kompozitorių kūriniai. Lietuvišką programą parengti ir pristatyti šiame ilgametės tradicijas turinčiame Ukrainos festivalyje buvo pakviestas Robertas Beinaris. Jo atliekamą muziką papildė Vaidos Striaupaitės-Beinarienės garso instaliacijos ir vaizdo projekcijos. Roberto Beinario atliekamos melodijos buvo išryškintos ir praturtintos įvairiais šiuolaikiniais muzikos ir garso efektais. Pasak koncerto solisto ir idėjos autoriaus, programą įkvėpė obojaus stebuklai ir gamtos garsai. Klausytojus žavėjo solisto atskleidžiamos instrumentų techninės galimybės bei virtuoziškas.

Spalio 4 dieną „My Unique Jazz“ festivalyje meno fabrike „Schlot“ Berlyne koncertavo grupė „Infiltrators“: Dmitrijus Golovanovas (fortepijonas), Janas Maksimowiczius (saksofonas) ir Arkadijus Gottesmannas (mušamieji). Šiame jau šeštus metus vykstančiame festivalyje pristato ryškiausi Ispanijos, Portugalijos, Kipro, Graikijos, Estijos, Slovakijos, Slovakijos, Rumunijos ir Norvegijos džiazo atlikėjai.